

Ilija M. MIJUŠKOVIĆ*

JEDAN MEMOARSKI ZAPIS O MIJAJLU NIŠINOM VUČINIĆU - PIPERSKOM VOJVODI

ABSTRACT: *The aim of this work is to make public the research of Mirko M. Mijušković¹ and his presentation of Mijajle Nišin Vučinić, as well as the struggle of the Montenegrins for survival and liberation in the 19th century and the territorial expansion of Montenegro after the decisions of the Congress of Berlin in 1878.*

KEY WORDS: *Piperi, hero, centuries long and sturdy resistance, prince Nikola, ardent and great patriotism, giant, beast, Montenegrin, arms, slaves, Turks, commandant, humane, liberty*

U Rogamima, u jednom malom selu Crne Gore punom istorijskih događaja, rodio se 1835. godine² Vojvoda od Pipera Mijajlo Nišin Vučinić. Ta

* Priređivač rukopisa je prof. u penziji, živi u Nikšiću.

¹ Mirko Markov Ramov Mijušković (Povija, Pješivci, 29. 8. 1871 – Beograd, 28. 1. 1948). Osnovnu školu je završio u Nikšiću. Tu je počeo i Gimnaziju, a maturirao u Krajujvcu. Filozofski fakultet – grupa Istorija-geografija – je završio u Beogradu 1899. Čim je diplomirao, a zbog afere u vezi sa atentatom na kralja Milana Obrenovića, bio je pritvoren, pa ubrzo protjeran u Bugarsku, odakle dolazi u Crnu Goru i zapošljava se u Cetinjskoj gimnaziji. To je bio početak njegove blistave prosvjetne, naučne i društvene karijere u knjaževini/kraljevini Crnoj Gori. Dug je spisak dužnosti koje je obavljao u prosvjeti, kulturi, politici i državnoj administraciji. O njegovom životu i radu pisali su: Dušan D. Vuksan (*Pedeset godina Cetinjske gimnazije 1880–1930*, Cetinje, 1932), DimitrijeDimo Vujović (*Crnogorski federalisti 1919–1929*, Titograd, 1981), Obren Blagojević (*Ekonomska misao u Crnoj Gori*, Beograd, 1988), Dušan J. Martinović (*Portreti*, knj. III, Cetinje, 1990), Ilija M. Mijušković (*Rodoslov bratstva Mijušković*, Nikšić, 2014) i mnogi drugi. Mirko se bavio naukom, vodio je dnevnike, pisao biografije znamenitih ličnosti iz istorije Crne Gore. Ovu biografiju Mijajla Nišina Vučinića (kao i neke druge rukopise) ustupila nam je njegova snaha Vjera Bakotić Mijušković 2000. godine, da ih koristimo i po mogućnosti priredimo za štampu, što ovoga puta to činimo sa zadovoljstvom, dajući ga u originalu uz neznatne gramatičke intervencije.

² U *Vojnoj enciklopediji* (knj. 10, Beograd, 1975, 626) stoji da je rođen u Piperima 1834, a umro na Cetinju 15. 12. 1910, a u *Istorijskom leksikonu Crne Gore* (knj. 5, Podgorica, 2006,

crnogorska orlušina salomljenih krila danas počiva vječnim snom u blizini starodrevnih ruševina slavne Duklje. Rođen u junačkom gnijezdu, morao je biti i junak. I njegova junačka djela za Crnu Goru, a posebno za njegovo pleme, ne smiju biti zaboravljena, pa makar to iz kakvih ličnih pobuda i ne go-dilo pojedincima.

Interesantno je da su ga u ono doba zvali Mijajlo Nišin (Crnogorci su uopšte tada svojim junacima uz rođeno ime dodavali samo očevo ime, a ni-kako prezime), a ne Mijajlo Vučinić kao što su ga docnije prozvali po nje-govom bratstvu iz malenog piperskog sela Rogama, koje se nalazi svega 3-4 kilometra od Podgorice.

Poznato je da je Mijajlov otac Niša³ bio junak velikog glasa, ali ne znam da li je on po ondašnjem običaju, kad se Mijajlo rodio, pucao iz ku-bure, da time pokaže svoju radost, što mu je Bog dao muško čedo, koje će ga vremenom zamijeniti u ratovima, ili možda fišek nije htio za to potrošiti, već ga brižljivo čuvao da mu se u nevolji nađe, jer je tada svaki fišek vrije-dio koliko jedna muška glava. Ja čak vjerujem da je Mijajlo rođen u siromaš-noj kolibici, bez ikakvih ceremonija i luksuza. I zamislite, sudbina je htje-la da taj siromašak postane jedan od najvećih vojskovođa svoga doba! I ne samo veliki vojskovođa i junak, nego i veliki čovjek. Koliko je samo tu tre-balo rada, koliko vještine, koliko nesalomljive energije, koliko muka i jada?! – Da bi se iznio pravilan sud o ovom heroju, potrebno je upoznati doba u ko-jem je živio. Mučno, čudnovato, pa i kritično i protkano jedinom nadom bilo je to doba, kada je, na primjer, čuveni junak Pero Jokašev trebalo da pođe u Carigrad, da se poturči, samo da donese koristi svojoj domovini. To je bilo doba kada je svaki Crnogorac imao nadu skorijeg, boljeg i ljepšeg vreme-na, kada je svaki osjećao da se oko njega nešto krupnije dešava, da oko nje-ga nešto struji. To je bilo doba kada je Crnogorac prodavao volove iz rala samo da kupi pušku, da sa svojom puškom i o svome ruhu i kruhu ide u rat. A da ga žena sa tainom prati, to nije bila nikakva neobična pojava. U to doba Crna Gora nije imala svoga poslanika na strani. Tada su piperska stada, na silu podgoričkim i spuškim Turcima, pasla Velje i Malo brdo, i velika Tur-ska je za ličnu svojinu isplatila knjazu Nikoli 100.000 fјorina. Tada je pre-stonica Crne Gore Cetinje bila ukrašena kućama slamnjačama, a glavne va-roši bjehu Rijeka Crnojevića i Vir-pazar, sa po trideset i petnaest kuća. Tada se u najvećem čudu pjevalo: „Hvala Bogu čuda velikoga, đevojka je đevoj-ku rodila!“ A kad bi gladne godine bile, Crnogorci bi pješke išli za žito u Peć.

1189) piše da je rođen u Gornjim Rogamima, Piperi, novembra 1934, a umro u Podgorici 21. 12. 1910. godine.

³ Nikola I Petrović Njegoš, *Pjesme i spjevovi*, Cetinje – Titograd, 1990, 318. Niša Milovanov Vučinić, perjanik vladike Rada, je u svoje vrijeme bio najveći piperski junak. Pominje se u pjesmama, kao i njegov sin Mijajlo.

Mijajlov otac Niša bio je perjanik vladike Rada, a to je znak junaštva, jer perjanici vladičini bili su birani junaci. Kažu da bi mu vladika u mnogim prilikama rekao: „Niša, moja desna ruko!“ Kako se to divno slagalo – otac i sin i sa njima junaštvo, jer: „Junaštvo je car zla svakojega, /a i piće najslade duševno,/ kojim se pjane pokoljenja“⁴. Ko sve zna što je Mijajlo, kad je bio mali, recimo od 7 do 8 godina, mislio sjedeći na kam-kamenu stancu, čuvajući možda jednu mršavu kravicu, a posmatrajući šehar Podgoricu sa njenim čardacima. Zbilja, da li je mogao misliti da će ga knjaz Nikola, gospodar Crne Gore, baš u toj istoj varoši naimenovati za guvernera i dati mu vojvodsku titulu?! Ili da će mu car junaka⁵ darovati hata arapske pasmine, za to što mu je u jednoj bici njegov konj precrkao od velikog napora, i da će mu reći: „Dokle mi je takvije junaka, lako mi je ratovat s Turcima!“ I zbilja, da li je on mogao misliti, vraćajući se sa svojom kravicom siromašnoj kolibici, da će se u njega sa najvećim pijetetom i divljenjem uprijeti oči najvećih ljudi Crne Gore, pa i dalje, i da će njegovo ime biti duboko urezano zlatnim slovima u ratnoj istoriji Crne Gore. U istoriji velikih ljudi najčešći je slučaj da žive čitave decenije kao nepoznati, pa se tek docnije proslave, često i poslije smrti. Ali kod Mijajla je obratno i još nije bio izrastao ni iz dječastva, a pričalo se već kako kolje Turke nemilice.

Pipersko pleme imalo je oduvijek i junaštva i sreće, tako da su bili vazda pobjednici. Koliko je bilo turskih hordi, koje su divljački nasrtale da pokore i potamane ovo pleme, koliko je bilo samo oprobanih i znamenitih paša i vojskovođa, koji su pokušavali da trijumfuju nad ovim plemenom, ali o vjekovni i čelični otpor Pipera lomili su se svi njihovi pokušaji. Kakvi su samo dva datuma u istoriji ovog plemena, dva datuma koji ih uznose do najveće slave. Prvi 1732. god., kada su zarobili i ubili silnoga Topal Osman-pašu Rumelijskog, sultanovog sestrića, koji je bio sahranjen u Podgorici pred starom džamijom, a docnije, zauzimanjem njegove matere, prenešen u Sarajevo. (I danas postoji grobnica pred istom džamijom u Podgorici). Drugi datum je 1876. godina, kada su Piperi, pod komandom Mijajlovom na Vučjem dolu, pokazali svoju snagu i kada je Luka Filipović⁶ zarobio Osman-pašu,

⁴ Petar Petrović Njegoš, *Gorski vijenac*, Beograd, 1967, 36.

⁵ Knjaza/kralja Nikolu nazivali su – car junaka.

⁶ Nikola I Petrović Njegoš, *Pjesme i spjevovi*, Cetinje – Titograd, 1990, 251. Luka Filipov Dragišić–Fatipaša iz Pipera, kad je na Vučjem dolu uhvatio Osman-pašu, za koga je mislio da je običan vojnik, vezao ga je pojasom oko vrata da mu ne uteče i tako ga doveo pred knjaza Nikolu (isto, 316). Paša ga je uz put molio da ga ubije, da ga ne vodi živa, našto mu je Filip odgovorio da to ne smije uraditi od Gospodara, jer je bio zabranio da se ranjenim i zarobljenim siječe glava (Milutin Mijušković, *Velike crnogorske bitke*, Podgorica, 1997, 234). Knjaz je Osman-pašu otpremio na Cetinje, a poslije izvjesnog vremena pustio da ide u Tursku, a Filipa je na Vučjem dolu nazvao – Fatipaša. Njegov podvig opjevan je u mnogim pjesmama. Jedna od njih, Jove Jovanovića Zmaja, zahvaljujući Nikoli Tesli, objavljena je u Americi 1895. godine.

turskog vojskovođu. Kako je to lijepo knjaz-pjesnik znao poštovati i uznositi, pjevajući im:

„Na Rogame sestričića
sultanova eno hvata,
na Vučji-do Osman-paši
veže pojas oko vrata“.

I danas su svježe izreke kod podgoričkih muslimana, koji su se hvatali u koštac s Piperima. Tako se često čuje: „Brz je kao pipersko zrno iz puške“, „Ajde, da Bog dâ Piperi te posjekli!“ ili: „Piperska te puška ubila“, „Mrzan si mi kao Piper“, ili: „Piperu od Pipera“.

Zna se da je vojvoda Mijajlo još kao mladić išao potajno sa četama u Podgoricu, Spuž i Zetu, da se bori s Turcima, potajno zato jer za svako javno četovanje i ma kakav pokret, crnogorska vlada bi odgovarala. Stoga se često njegove akcije i uspjesi u junaštvu pripisuju drugima. A on? On je samo hladno posmatrao kako se njegovim perjem kiti drugi. On je bio zadovoljan što vrši svoju dužnost i to zadovoljstvo osjećao je u svojoj duši, a samohvalisanja i razmetanja ostavio je drugima. Za njegov rad znao je Gospodar⁷ i to je bila njegova nagrada.

Ovaj mladi, ali i iskusni gorštak, došao je u dobar čas i shvatio je dobro svoju dužnost: goniti i tamaniti Turke, koji su nam na silu postali gospodari i ništili nam ponos, vjeru, narodnost i sve, sve što smo imali. On kao da je bio saliven od samoga krša, bijaše krut, i energičan, i istrajan, a osim toga uvijek iskren, tih i svakome pristupačan. I on je bio kao i njegovi preci, koji su se uvijek na smrt i život borili s krvoločnim Osmanlijama. Mijajlo je bio toliko nakostriješen protivu podgoričkih i spuških Turaka, da je u momentima mislio da je tu skoncentrisana sva Srbinova nesreća, počev od Kosova. U takvim trenucima on bi stiskao šake, a nabrao svoje guste obrve i činilo mu se da je u stanju sve Turke zgužvati i sabiti u kakav ćošak i potući.

Najveći bol u duši osjećao bi ovaj div, kada bi umoran sjeo na kakav stanac – kamen i suznim očima posmatrao Podgoricu, u kojoj su baškarili Turci i poturice i gdje mu se činjaše da je Bog ili demon stvorio čitav pakao u kome ispaštaju Srbi sa svim svojim ponosom i svojom vjerom. Tako se Mijajlo samim sticajem okolnih prilika izrađivao u osjećajima ljubavi i dužnosti prema otadžbini i u čojstvu i junaštvu. Tako je on na sebe skrenuo pažnju čitave Crne Gore, pa i svoga gospodara knjaza Nikole, koji je uvijek znao junaštvo poštovati, uvažavati i cijeniti.

Kako može i iz maloga grmena izaći lav! A da se ovaj vitez rodio kod kojeg većeg naroda, ko zna dokle bi doprlo njegovo ime!? Jer njegovo osvjeđeno junaštvo, čvrsti i nepokolebljivi karakter, nesalomljiva gvozdena volja i žarki i veliki patriotizam jesu uopšte osobine svih velikih i slavni ljudi.

⁷ Knjaz Nikola.

*

Ovdje se neće genetički iznositi junačka djela Vojvodina, niti pojedine etape iz njegova neumornog i korisnog rada, jer bi to možda odvelo i suviše daleko. Kao najobjektivniji sud i najpravičnije svjedočanstvo, tu su njegova odličja i zvanja. Ovdje će se iznijeti samo jedna blijeda slika, koja, onim mlađim ljubiteljima naše slavne prošlosti sa više smisla za savlađivanje istorijske građe, može poslužiti kao osnov za iscrpnije studije. Željeli bismo da naši najvrijedniji iz mlađih naraštaja pokažu dovoljno ljubavi prema našim junačkim veličinama, i da tu ljubav osvjedoče djelom. To je jedan divan način oduženja prema onima koji nijesu ništa žalili pregorjeti, niti žrtvovati za našu bolju budućnost.

Opisati život vojvode Mijajla i iznijeti ga u potpunosti, značilo bi iscrpno proučiti prilike, običaje i teren s koga je on ponikao i izgradio se. Treba dobro poznati one gore i vrleti, ono suro podneblje i one događaje koji su se nizali jedan za drugim, a kroz koje se on gordo promicao, divovski lomeći mnogobrojne prepone. On je bio čovjek koji je živio kao gorski car, ne bojeći se nikoga osim Boga, o kojemu je vrlo malo znao kao, možda, i njegov pop, koji je znao liturgiju napamet, a o drugome je vodio malo ili nimalo računa.

Sve one strašne prilike u kojima je živio ovaj gorštak, ona krv koja je potocima lila ispred njegovih očiju i ono golo i suro kamenje, iz kojega je on ponikao, što kao mrak ispućalih grobnica prijeti, sve to nije moglo od njega stvoriti divlje stvorenje. Naprotiv, bio je on čovjek za svoje doba kulturnan, inteligentan i finih manira. Otuda ga vidimo: da u društvu knjaza Mirka⁸ putuje za Rusiju, u Petrovgrad, da kao predstavnik cjelokupne crnogorske vojske uveliča pogreb cara Aleksandra⁹.

*

Vojvoda Mijajlo nije bio naklonjen nikakvim porocima, stoga ni sa te strane na njegovom nebu nema ni jedne mrlje. On je uvijek volio istinu i dr-

⁸ Knjaz Mirko (Cetinje, 17. 4. 1879 – Beč, 3. 3. 1918) je drugi sin knjaza Nikole. Imao je titulu Vojvoda od Zete. Prilikom austrougarske okupacije Crne Gore početkom 1916. godine nije htio da napusti Crnu Goru. Okupator ga je sa Cetinja prebacio u Podgoricu, a odatle u Beč na liječenje, gdje je i umro. Ovdje stoji: „Njegovo Visočanstvo pokojni knjaz Mirko“. Pošto nema datuma kad i gdje je Mirko Mijušković napisao ovaj tekst o Mijajlu Nišinu Vučiniću, onda je ovo jedini pokazatelj da je to učinio nekih godina iza smrti knjaza Mirka. U svakom slučaju stiče se utisak da ga je pisao bez pomoći arhivske građe i neophodne literature. Zato on konstatuje da je ovo samo „jedna blijeda slika“ Mijajla Vučinića, koja „može poslužiti kao jedan osnov za iscrpnije studije“.

⁹ Aleksandar III Romanov (1845 – 1894) bio je ruski car 12 posljednjih godina svoga života. U vrijeme njegove vladavine odnosi Crne Gore sa Rusijom bili su na zavidnom nivou. Knjaz Nikola je bio četiri puta u posjeti caru Aleksandru (*Istorijski leksikon Crne Gore*, knj. I, Podgorica, 2006, 24).

žao je da je čovjek bez istine isto što i kostur bez mesa. On je volio i svoje selo, za koje je bio uvijek gotov žrtvovati sve. Samo, kada bi se ukazala prilika za pomoć protiv Turaka, za čas bi se od mirnog, tihog i dičnog momka stvorila zvijer, što je tipično za sve crnogorske junake, koji bi u tim trenucima razgonili Turke kao vuci ovce.

I ovaj čovjek, zapojen junačkim duhom, znao je kada bi se za to ukazala prilika, da bude pokoran do najveće mjere. On je imao oči, koje su kao munja sagorijevali i pravo bi bilo napisati na njegovom grobu riječi, koje su Englezi napisali svome Džon Nokeu: „Ovdje počiva čovjek, koji se nikad nije plašio ljudskog lica“, ali ovaj isti čovjek, kada bi se našao pred svojim Gospodarom, bio bi miran, tih i pokoran, i smatrao bi se srećnim kada bi mogao ispuniti njegove opravdane želje. Gospodar mu je bio njegov idol, njegov Bog, za koga je on bio gotov žrtvovati sve, kao što je bio gotov žrtvovati sve za svoju domovinu.

Ali, vremena se mijenjaju i ljudi u njima. Tako, sa napretkom prosvjete i kulture, mlađi crnogorski naraštaji počinju drugim očima gledati na državu, na Gospodara, na sve. Ali Mijajlo, Mijajlo je ostao isti, sa istim pečatom ljubavi prema domovini i Gospodaru i poveo je borbu kakva dolikuje čovjeku i junaku. Država je išla k ponoru, trebalo ju je spasiti. I vladar može imati grešaka kao i svi smrtni ljudi. Ali, ko ima i trunke pojma o tome što je kod nas značio Gospodar, koga smo sa željom dočekali poslije dobrog niza godina mučenja i patnje, taj će lako shvatiti kako je on u očima Mijajlovim izgledao.

Za Mijajla se kaže da je toliko puta učestvovao u bitkama koliko je u godini dana. Znači da je čitavog vijeka nizaio pobjedu za pobjedom, koje su se najzad slile u jednu svijetlu krunu, kao što se nanizana biserna zrna liju u finu grivnu. Neko bi možda rekao: „Pa to je zvijer!“ Taj bi i imao pravo kada bi Mijajlo živio u današnje doba, ali: „Pâs svakoji svoje breme nosi...“

Vječita njegova skromnost, povučenost i ćutanje, objašnjavani su u ono doba na razne načine, ali, svakako, to su bile njegove dobre osobine, jer kada bi bilo uoči kakve bitke, za tren oka bi od njega postajao silan govornik, pun razboritosti i oduševljenja. Njegove riječi bile su vatrene i ubjedljive i gromovski su dejstvovala i na najgoreg slabišu. Pa zar to nije pravi vojskovođa, koji i meka srca naoštri i meke duše naljuti.

*

Ovdje nije cilj da se o Mijajlu piše samo pohvalno, ne, ovdje će se iznijeti i njegove greške, jer je on samo na to natjerivao, pričajući rado drugima o njima. Štaviše, on je birao i kaznu za sebe, samo da bi mu greške bile dublje urezane u duši.

– Sjedio sam pred kućom, pričaše Mijajlo, tešući držalo za kosijer, kad najednom vidim dolazi Jošo Stanojev, glasiti junak, koji mi bješe dobar

drug i prijatelj. Upitah ga što dolazi, a on mi reče da je svratio da zajedno pođemo u Podgoricu, ne bi li ubili kojeg Turčina. Ja pristadoh. I podosmo. Ali kad smo bili na po puta, nekako mi se srce nešto stegnu, kao da me puška ubi. Stadoh kao ukopan. Stade i Jošo, pa me upita: – Šta je Mijajlo? – Ja, Jošo, tamo neću. – Zašto? – Pa, eto, neću i mirna krajina. Jošo je pomislio da sam se prepanuo od Turaka. Ali naprotiv, ja sam se bio od njega prepao. Jer baš u te iste dane bio sam ucijenjen od podgoričkih vlasti, pa sam pomislio nije li Jošo primio novac od Turaka, pa hoće da me ubije. Ostao sam uporan na njegovo navaljivanje. – Ada, oćeš li me bar čekati, ako me Turci počeraju, da mi se nađeš u nevolju? – Oću. I čim je Jošo pošao, priznao sam svoju grešku. Zastidio sam se od samoga sebe, ali bilo je dockan. Kad se vratio – reče mi da je ubio jednoga Tosku (Epirca). Poslije me upita: – Zašto me ostavi? – To ću ti kazati pred mojom ženom, neka mi to bude kazna zašto da se tako prepanem. – I sve mu je ovo ispričao pred ženom.

Crnogorac nije mogao biti lijenština, jer kao takav ne bi mogao živjeti u svom plemenu, morao bi se stidjeti prvo od svoje žene, pa onda od ostalih. Crnogorac je bio naspram svoje žene strog i gord i voli da se ona od nje ga boji, ali kada bi zavirili, sa druge njegove strane, uvjerali biste se da je voli, da je poštuje i da joj mnogo vjeruje. A ona, ona je bila pokorna svome mužu do najvećih granica, a naročito ako je on bio dobar junak, jer tada se ona ne bi stidela pred svojim drugama. Šušnja Filipova je tri muža promijenila dok je našla Rama Jovovića¹⁰, kojemu je rodila tri sina, tri krilata crnogorska junaka.

Vratimo se Mijajlovim pogreškama. Godine 1876. u ratu Crne Gore sa Turskom, Mijajlo je komandovao Piperskim batalionom. U jednoj bici u Hercegovini, pazio je da se njegov batalion junački ponese. Uveče, kad su se Piperi vraćali s poprišta, Mijajlo je našao u logoru svoju ženu Maricu, koja mu bješe donijela brašnjenik. Marica je posmatrala kako Piperi donose obilježja od Turaka: oružje, konje, roblje i drugo. Vidjela je da ima mrtvih i ranjenih. A Mijajlo ne bješe donio nikakvog obilježja. Marica se zastidela i nije mogla propustiti a da mu pred svima ne reče: – A đe su tvoji robovi i plijen? Ti si pustio da ginu jadni Piperi, a tebe ni drača po prstu nije ogrebla! Bože, koliko je bilo u ovome prijekoru iskrenosti, koliko pravde, koliko bola, ponosa, ljubavi i svega što se može naći samo kod jedne Crnogorke. Na ovo je Mijajlo ćutao, gutao, trpio i razmišljao. Nije prošlo mnogo vremena, a Mijajlo je u bici na Vučjem dolu¹¹ pokazao čuda od junaštva. Tada mu je Marica rekla: – Takvog te ja oću!

¹⁰ Ramo Jovović je iz Markovine, Katunska nahija. Od njegovih sinova najviše se po junaštvu istakao Novak, brigadni barjaktar.

¹¹ Bitka na Vučjem dolu zbila se 16. 7. 1876. godine. Trajala je uru i po, a gonjenje napadača tri ure (Radoslav Rotković, *Bitka na Vučjem dolu 1876*, Podgorica, 2000, 196). Turci su

Mijajlo je imao u životu mnogo zlatnih časova. Koliko je puta bio hvaljen i uznošen od Gospodara, koliko je puta bio od njega odlikovan. Nije on bio samo odlikovan od svog Gospodara, nego i od stranih vladara. Na njega se gledalo sa puno čuđenja i poštovanja. Gospodar mu je u jednom telegramu od 1876. godine uputio, između ostaloga, i ove riječi: „Zato se nadam u tvoju vitešku vještinu ... pa potuci neprijatelja kao što si se vazda naučio!“ A veliki vojvoda Mirko, pjesnik i čuveni junak i vojskovođa, pjeva mu u svom: „Junačkom spomeniku“¹²: „Ko najprije poče sjeći glave? /Ponajprije Nišiću Mijajlo!“ Dakle, iz ustiju slavni i velikih, izneseno je divljenje Mijajlovom junaštvu, njegovoj veličini i vještini komandovanja. Primaio je on puno počasti, puno darova i laskavih riječi, ali uvijek bez gordosti i bez razmetanja. Ali najveće zadovoljstvo osjećao je u duši kada je doznao da se pop Jako Vuletić, silan junak iz zetskog sela Golubovaca, dok je služio liturgiju, molio Bogu za njegov dug život i zdravlje. To mu je bilo i zadovoljstvo i velika počast.

Mijajlo je ćutao onda kada ga je Marica u logoru prekorila, ali je ćutao i onda kad ga je pohvalila. On je uvijek volio ćutanje, jer je znao da dobra djela pred nama sama trče, govore o našem radu i životu. Novaka Ramova više hvale za njegova junaštva, nego što je u stvari bio, samo zato što je uvijek o svemu tome ćutao. A Englezi, taj slavni narod, više se ponose svojim ćutanjem nego svim drugim vrlinama. Stoga filozof Toma kaže: „Govor je veliki, ali ćutanje je više.“ Jeste, uzdržati se od hvalisanja, ne napadati, pa čak i kad bi se moglo i ne braniti se – to znači biti snažan, silan i gospodar nad samim sobom.

Mada je Mijajlo bio neškoloivan, čak i bez osnovne škole, bio je on uviđavan, shvatao je prilike i brzo se u njima snalazio. Bio je snažan, mnogo mislen i tih do najveće mjere. Istina, bio je blizu Podgorice, ali je ona bila tuđa, sa sopstvenim životom i običajima sa kojima se nije mogao sroditi, nje-nu kulturu nije mogao razumjeti.

Prvi put je slobodno ušao u Podgoricu 1879. godine, onda kad je po Berlinskom ugovoru pripala Crnoj Gori. Tada je on bio pred Piperskim ba-

imali oko 4.000 poginulih i ranjenih (Milutin Mijušković, n. d, 239). Pominje se i brojka od 300 zarobljenih. „Gubici Crnogoraca bili su nevjerovatno mali – 70 mrtvih i 118 ranjenih“ (Spiridon Gopčević, *Crnogorsko-turski rat 1876–1878*, Beograd, 1963, 82). Drugi navode da je poginulih bilo 72, a ranjenih 115 (Rotković, n. d, 172). Najveće gubitke imao je Piperski bataljon – 19 poginulih – jer se našao u centru rasporeda borbenih dejstava (Đuro Batrićević, *Dobrovoljci u oslobodilačkim ratovima Crne Gore 1875–1918*, Podgorica, 1997, 165).

¹² Veliki vojvoda Mirko Petrović, otac kralja Nikole, odlikovao se hrabrošću, odlučnošću i vještinom komandovanja. Opjevao je bojeve svoga vremena, u zbirci *Junački spomenik* štampan 1864. godine. U pjesmi *Boj na Kolovozu (1851. god.)* pominje i Mijajla Nišina. Stihovi koje je ovdje Mirko Mijušković naveo u originalu glase: „Ko će prvi početi sjeći glave? / Ponajprije Nišiću Mijajlo“ (Vojvoda Mirko Petrović, *Junački spomenik*, fototipsko izdanje, Podgorica, 1997, 54).

taljonom. On je tada, zamišljen, mirno posmatrao kako se Piperi vesele svoje velikom danu. Sigurno su mu tada pred očima iskrsavale slike iz bojeva i četovanja sa Turcima, u kojima je učestvovao i kao vojnik i kao vojskovođa. Imala je Crna Gora u ono doba dosta vojvoda i junaka, ali su sigurno podgorički, spuški i zetski Turci najviše straha pretrpjeli od Mijajla Nišina Vučinića. Vojničku karijeru počeo je onda kada ga je knjaz Nikola postavio za piperskog barjaktara. Poslije ga je primio u dvor za svog tjelohranitelja. Za vrijeme rata od 1876. godine, kada ga je postavio za komandanta Piperskog bataljona, rekao mu je ove riječi: „Muka je biti komandant Piperima, ali se u tebe mnogo uzdam“. Poslije je postao brigadijer, a kad se primila Podgorica, postavio ga je za brigadira (Bjelopavličko-Piperske brigade, prim. I. M.) i u isto vrijeme počastvovao ga je vojvodskom titulom. Ali ono što mu je najviše podiglo autoritet bilo je kada ga je kralj Nikola naimenovao za divizijara crnogorske vojske (1909). On je prvi crnogorski divizijar.

Vojvoda Mijajlo Nišin je bio rasan, tipičan primjer svoga junačkog plemena. On je bio junak. Junaštvo se ne smije i ne može zaboraviti. Ime vojvode Mijajla biće duboko urezano zlatnim slovima u ratnoj istoriji ne samo Crne Gore nego i srpstva uopšte.

Vojvoda Mijajlo je umro na Cetinju 15. decembra 1910. godine. Pri sprovodu su bili svi strani ambasadori na Cetinju, a od njega su se prigodnim govorima oprostili gospoda: pokojni knjaz Mirko, ministar vojni, pokojni Ilija Plamenac¹³, komandant divizije pokojni brigadir Blažo Bošković¹⁴, Rade Radović, bivši crnogorski narodni poslanik, Stanko Marković, bivši predsjednik Podgoričke opštine i u ime podgoričkih muslimana učitelj Omer Bi-bezić. Sva plemena, dotična putu Cetinje – Rogami, učestvovala su u sprovodu, kao i okolna plemena Podgorice. Tako veličanstveni sprovodi rijetki su bili u Crnoj Gori. Vojvoda je sahranjen sa svim vojničkim počastima i o državnom trošku kao zaslužan za otadžbinu.

Mirko M. MIJUŠKOVIĆ

¹³ Ilija Plamenac (Boljevići, Crmnica, 4.6.1821–Cetinje, 6.3.1916) bio je sveštenik, plemenski kapetan, komandant, guverner, prvi gradonačelnik Podgorice, diplomata, vojvoda, senator, član Savjeta Knjaževine Crne Gore i, najzad, 26. godina ministar vojni do penzionisanja 1905. godine. Ubraja se u najbliže saradnike knjaza/kralja Nikole. Sada jedna ulica u Podgorici nosi njegovo ime.

¹⁴ Blažo Bošković (Orja Luka, Danilovgrad, 1860–Dečić, Fundina, 8.10.1912) brigadir, komandant Bjelopavličke brigade i Lijeve kolone Zetskog odreda. Pred sami napad na Skadar poginuo je kod Dečića na način koji ni do danas nije pouzdano razjašnjen.

Ilija M. MIJUŠKOVIĆ

A MEMOIR ON MIJAJLO VUČINIĆ, SON OF NIŠA
- DUKE OF PIPERI -

Summary

Mirko Mijušković has also written about the prominent personalities from the history of Montenegro. He has not succeeded to publish his work during his lifetime. A part of his written heritage was a biography of Mijajle Nišin Vučinić, voivoda of Piperi, that is the commander of the battalion of Piperi.

Considering the quality of the text, the time it encompasses, the number of the historical facts and the importance of the personalities it talks about in the history of Montenegro – we are of the opinion that this work has a historiographical value and should be made available to science and public in general.